

Proiecte de prevenire a violenței școlare conduse de tineri

Ghid pentru facilitatori

De Octavia BORȘ-GEORGESCU

În cadrul

Proiectului „REVIS - Răspuns la violența împotriva copiilor în școli și în contexte similare”

septembrie 2022

*Cofinanțat din Programul Drepturi, Egalitate și Cetățenie al Uniunii Europene
(2014-2020)*

Contents

Introducere	4
Proiecte de serviciu în folosul comunității	5
Atelierul 1 – Reconectare (60-90 min)	6
Rezultate	6
Resurse necesare	6
Descrierea activităților	6
A1.1 Bine ați venit! (2 min)	6
A1.2. Rememorarea experiențelor de anul trecut – Cercuri concentrice (15 min)	6
A1.3. Scopul atelierelor și normele de grup (20 min)	7
A1.4 Câmpul cu obstacole (30-60 min)	8
A1.5 Încheiere (2 min)	10
Clarificări și resurse suplimentare	10
Atelierul 2 – Angajarea tinerilor (60-90 min)	11
Rezultate	11
Resurse necesare	11
Descrierea activităților	11
A2.1 Bine ați venit! (2 min)	11
A2.2 Vizionarea și problematizarea unui material video (25-30 min)	11
A2.3 Activitate de destindere – Salata de fructe (10 min)	12
A2.4 Harta (ne)siguranței în liceul nostru (30 min)	13
A2.5 Sondarea percepției colegilor privind (ne)siguranța liceului nostru (10min)	15
A2.6 Încheiere (2 min)	16
Atelier 3 – Investigarea problemei (60-70 min)	17
Rezultate	17
Resurse necesare	17
Descrierea activităților	17
A3.1 Bine ați venit! (2 min)	17
A3.2 (Ne)siguranța liceului în percepția colegilor noștri (10-15 min)	17
A3.2 Forme de violență școlară trăite sau observate – Vârful icebergului (30 min)	18
A3.3 Aprofundarea experiențelor și perspectivei colegilor noștri (20 min)	20
A3.4 Încheiere (2 min)	25
Atelier 4 – Definirea schimbării (60 min)	26

Rezultate	26
Resurse necesare	26
Descrierea activităților	26
A4.1 Bine ați venit! (2 min)	26
A4.2 Rezultatele observării, interviurilor și cutiei cu mărturii – vârful icebergului (20-30 min) ..	26
A4.3 Activitate de destindere – Salata de fructe (5-10 min).....	27
A4.4 Norme sociale și de gen dăunătoare – partea scufundată a icebergului (20-25 min)	27
A4.5 Încheiere (2 min).....	28
Clarificări și resurse suplimentare.....	Error! Bookmark not defined.
Atelierul 5 – Alegerea soluției/ activităților (60-90 min)	29
Rezultate	29
Resurse necesare	29
Descrierea activităților	29
A5.1 Bine ați venit! (2 min)	29
A5.2 Cum arată o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)? (15-20 min).....	29
A5.3 Ce schimbări sunt necesare în liceul nostru? (15-20 min).....	30
A5.4 Calea spre schimbarea normelor sociale și de gen – soluția (20-30 min)	31
A5.5 Încheiere (2 min).....	32
Atelier 6 – Planul de acțiune (60-90 min)	33
Rezultate	33
Resurse necesare	33
Descrierea activităților	33
A6.1 Bine ați venit! (2 min)	33
A6.2 Ce? Cine? Unde? Până când? Ce avem nevoie? (30 min).....	33
A6.3 – Calendar, responsabili și buget (30 min)	34
A6.4 – Procesarea experienței – Mâna (30 min)	35
A5.5 Încheiere (2 min).....	36
Propunere proiect.....	37

Introducere

Cui se adresează acest ghid?

Acest ghid se adresează profesorilor-facilitatori implicați în proiectul „REVIS – Răspuns la violența împotriva copiilor în școli și în contexte similare”.

Care este scopul Ghidului?

Prin acest ghid ne propunem să vă sprijinim în angajarea și susținerea tinerilor să fundamenteze, conceapă, planifice și desfășoare un proiect prevenire a violenței în școală.

Cărei grupe de vârstă se adresează activitățile propuse în acest ghid?

Toate activitățile din ghid sunt aplicabile tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani.

Cât de mare trebuie să fie grupul format?

În mod ideal, grupurile ar trebui formate din 15-25 tineri.

Cine ar trebui să facă parte din echipa ta?

Asigurați-vă că beneficiați de asistența unui consilier, psiholog sau a altor persoane care pot oferi sprijin tinerilor, dacă este necesar, pe întreg parcursul procesului. Stabilește cu precizie punctele de contact pentru protecție (vezi Anexa 2).

Care este structura Ghidului?

Acest ghid cuprinde planul a 6 ateliere la finalul cărora tinerii vor fi dezvoltat un proiect de prevenire și combatere a violenței în liceul lor. Planul fiecărui atelier cuprinde rezultatele urmărite, materialele necesare, descrierea a 2-4 activități interactive, clarificări conceptuale și resurse suplimentare.

Activitățile îi vor conduce pe tineri prin principalele etape ale dezvoltării unui proiect de serviciu în folosul comunității: investigarea problemei, identificarea nevoilor, definirea obiectivelor, planificarea activităților și resurselor necesare (bugetul). Vă recomandăm să adaptați activitățile în acord cu resursele disponibile, experiența, preferințele dumneavoastră și ale grupului. Aceste ateliere au fost proiectate asumând că facilitatorii și tinerii sunt familiari cu problema violenței în școli și cauzele acesteia (normele sociale și de gen dăunătoare). Dacă facilitatorul sau grupul nu se simte pregătit poate relua explicațiile și/sau activitățile din manualul „Modificarea normelor privind violența în școli: Un ghid pentru formatori și facilitatori care lucrează cu copii și tineri”.

Timpul de organizarea a atelierelor:

- 15-60 min de lectură inițială a ghidului și adnotarea ajustărilor semnificative (dacă e cazul);
- 15-30 min pentru pregătirea fiecărui atelier (adaptarea activităților, pregătirea materialelor);
- 60-90 min pentru desfășurarea atelierelor;
- 10-30 min pentru a sprijini tinerii în acțiunile puse în practică de la un atelier la altul, spre exemplu, sondajul realizat în rândul colegilor privind siguranța diverselor spații din liceu.

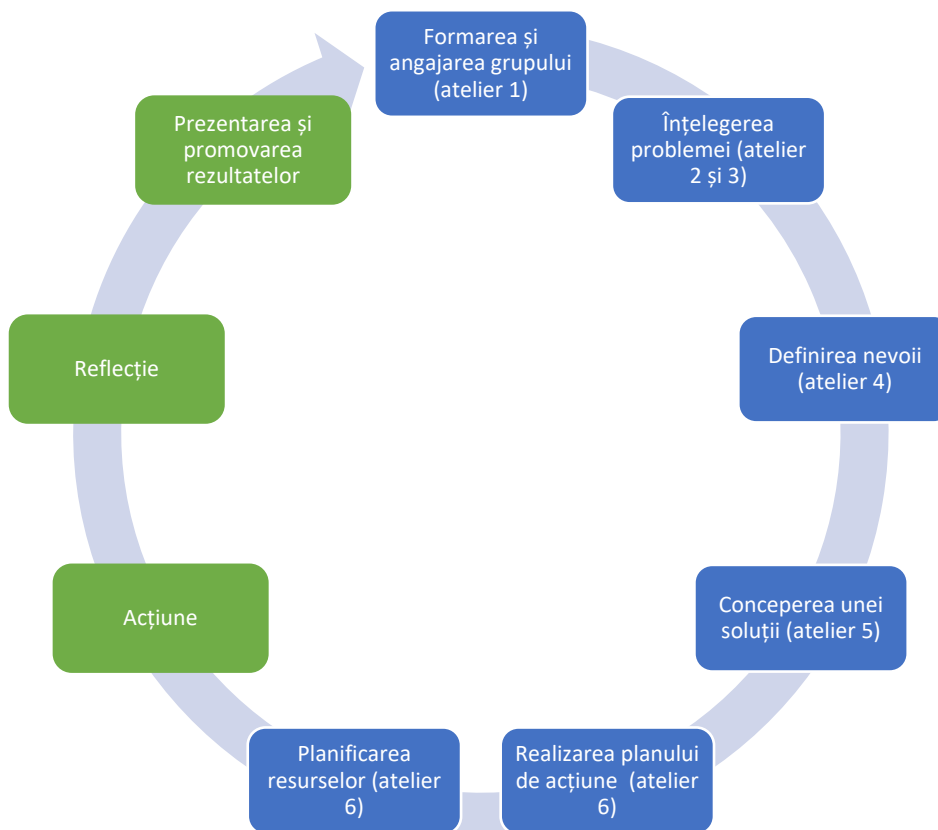
Copii și tineri. La ce ne referim când vorbim despre copii și tineri?

Există definiții diverse pentru un copil și un tânăr, dar am optat pentru definiții utilizate în mod obișnuit care susțin că un copil este orice persoană care are 18 ani sau mai puțin (UNCRC, 1989) și un tânăr sau tineretul este/face referire la orice individ cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani (UNDSEA, n.d.).

Proiecte de serviciu în folosul comunității

Pe parcursul celor 10 ateliere aveți posibilitatea să ghidați tinerii și tinerele în dezvoltarea unui proiect de prevenire și combatere a violenței școlare. Primele 6 ateliere sunt dedicate conceperii și planificării proiectului după cum urmează:

- Atelier 1 - Formarea și angajarea grupului
- Atelier 2 și 3 - Înțelegerea problemei
- Atelier 4 - Definirea nevoii
- Atelier 5 - Conceperea unei soluții
- Atelier 6 - Realizarea planului de acțiune
- Atelier 6 - Planificarea resurselor

Atelierul 1 – Reconectare (60-90 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- tinerii și tinerele se simt în siguranță și bine primit în grup;
- tinerele și tinerii aderă la scopul atelierelor;
- există consens între toți cei prezenți (profesori și tineri) asupra normelor de grup;
- există coeziune minimă în grup.

Resurse necesare

- spațiu deschis/ cu mobilier mobil
- acordul de normă conceput anul trecut / 1 foaie de flipchart, notițe adezive (post it), 3 markere (roșu, verde, portocaliu) pentru A1.3
- un spațiu deschis (terenul de sport/ o sală fără mobilier) și generos, cretă/scotch de hârtie, 3 bandane, 1 pix și 3 foi A4, obiecte ușoare (jaloane, minge) ce pot fi folosite pentru a crea 2-3 mici obstacole.

Descrierea activităților

A1.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerele prezente. Informați pe toată lumea că scopul acestui prim atelier este să rememorați experiențele din proiectul REVIS, de anul trecut și să decideți împreună condițiile de desfășurare ale viitoarelor ateliere. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A1.2. Rememorarea experiențelor de anul trecut – Cercuri concentrice (15 min)

Prin această activitate tinerii vor avea posibilitatea să rememoreze experiența participării la atelierele REVIS și învățăturile desprinse din aceste ateliere. De asemenea, activitatea facilitează acomodarea și interacțiunea pozitivă a tinerilor în grup. Așezați în două cercuri concentrice, tinerii vor discuta pe rând, cu mai mulți parteneri(e) despre temele propuse de facilitator.

Înainte de orice informați elevii că scopul acestei activități este să se cunoască mai bine și să împărtășească amintiri de la atelierele REVIS de anul trecut. Încurajați-i să participe și oferiți-le posibilitatea să se retragă dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

Împărțiți grupul în 2 subgrupe cu număr egal de tineri. Împărțirea în grupe o puteți face folosind tehnica 1,2,1,2..., cunoscută tinerilor de la orele de Educație fizică și sport. Dacă aveți timp și doriți să amuzați grupul, puteți folosi aceeași tehnică, dar înlocuind cifrele 1 și 2 cu animalele lor favorite (ex. girafe și urși).

O dată formate cele două subgrupe, invitați tinerii să se așeze sub forma a două cercuri concentrice, cu fața unii la ceilalți. Astfel, spre exemplu, unui tânăr din subgrupul 1 (girafele), așezat în cercul din mijloc, îi va corespunde o tânără din subgrupul 2 (urșii), așezat în cercul exterior.

Mai departe, informați tinerii că persoana din fața lor va fi pentru scurt timp partenerul lor de discuție pe o temă propusă de dumneavoastră. Însă, la auzul unei bătaie din palme, vor trebui să se oprească din discuție, iar tinerii așezați în exteriorul cercului vor fi invitați să facă un pas în dreapta. Astfel, după fiecare bătaie din palmă, fiecare tânăr(ă) va avea un nou partener(ă), iar dvs. le puteți propune o nouă temă de discuție. Încurajați tinerii să se organizeze astfel încât fiecare partener să-și împărtășească gândurile în timpul avut la dispoziție.

Adresați tinerilor întrebări precum:

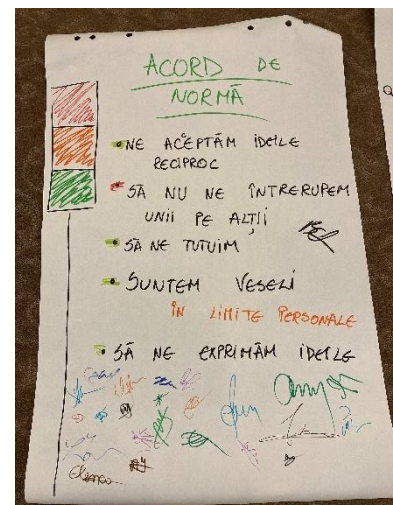
1. Care e filmul tău preferat? (o întrebare de acomodare și testare a înțelegerii instrucțiunilor)
2. Cu ce amintiri ai rămas din vacanța de vară? (întrebare de acomodare și creșterea coeziunii)
3. Ce calități au prietenii tăi cei mai buni?/ Ce apreciezi tu la un/o prieten(ă)? (întrebare de acomodare și creșterea coeziunii)
4. Cum te-ai simțit anul trecut la atelierelor REVIS?
5. Ce ți-a plăcut cel mai mult la atelierelor REVIS de anul trecut?
6. De ce crezi că uneori tinerii sunt violenți unii cu ceilalți?
7. Care e canalul tău de tiktok favorit?/ Cum îți petreci timpul pe social media?
8. Care este animalul tău favorit și de ce?
9. Ce norme sociale și de gen dăunătoare ai observat recent în jurul tău?
10. Cum ai vrea să se desfășoare atelierelor REVIS din toamna aceasta?

Adaptare: dacă vă desfășurați activitatea într-un spațiu cu mobilier fix (ex. bănci), tinerii pot împărtăși cu colegul/a de bancă, iar schimbul se poate realiza prin mutarea unui elev din prima bancă în ultima bancă și tot așa. Dacă tinerii prezenți nu au participat la atelier REVIS, puteți renunța la întrebările 4 și 5.

A1.3. Scopul atelierelor și normele de grup (20 min)

În cadrul acestui moment tinerii vor afla scopul atelierelor REVIS și veți alege împreună momentul și locul de întâlnire. De asemenea, în funcție de caz, veți revizui sau elabora împreună regulile de grup. Aceste reguli sunt foarte importante pentru a asigura un mediu sigur pentru elevi, dar și pentru soluționarea conflictelor ce pot apărea în grup.

Explicați tinerilor că scopul acestor atelier este să investigheze și rezolve împreună problema violenței în liceul lor. Informați-i că sunt invitați să participe la 6/10 ateliere pe parcursul cărora vor dezvolta împreună un proiect de prevenire și combatere a violenței școlare. Alegeți împreună ziua, ora și spațiul de desfășurare a atelierelor. Răspundeți la eventualele lor neclarități.

Dacă ați realizat și păstrat „acordul de normă”, întrebați tinerii ce reguli de grup își amintesc. Colectați din grup 2-3-5 intervenții, apoi afișați acordul de normă (dacă mai există o dovadă scrisă a acestuia) și verificați împreună acuratețea amintirilor.

Acesta nu e un exercițiu de verificare a tinerilor, confruntarea amintirilor și a acordului scris e menită să mențină atenția elevilor la un nivel ridicat, poate fi însoțită de glume, un ton prietenos și încurajator.

Reamintiți-le că scopul regulilor de grup este să le ghideze comportamentul în cadrul atelierelor astfel încât fiecare dintre cei prezenți să se simtă în siguranță, primit(ă), dorit(ă), respectat(ă) și apreciat(ă) în grup. Explicați-le că aceste regulile ar trebui să reflecte așteptările lor de la ceilalți, dar și ale celorlalți de la ei.

Invitați tinerii să reflecteze și să noteze anonim, pe notițe adezive (post it), la ce reguli vor să renunțe și ce reguli vor să schimbe sau să adauge. Colectați toate post it-urile, identificați eventualele propuneri comune, discutați fiecare idee și votați.

Reamintiți elevilor că e important să fie cât mai specifici în propunerilor lor. Descurajați propuneri de tipul „Să ne respectăm reciproc!” justificând că sunt prea generale pentru a ne ghida comportamentul (respectul poate avea semnificații diferite pentru fiecare dintre noi). Încurajați propuneri specifice de tipul „Nu e permis să facem glume pe seama colegilor în timpul atelierelor.” sau „Le permitem colegilor să-și ducă ideea la bun sfârși fără să îi întrerupem.”

Stabiliți împreună și sancțiuni pentru cei care încalcă normele de grup.

Notați noile propuneri în continuarea celor neterminate, iar la finalul discuțiilor, invitați toți elevii să resemneze foaia. Expuneți foaia într-un loc vizibil și/sau alegeți împreună o persoană responsabilă să aducă și expună acordul de normă la fiecare atelier.

Dacă este prima dată când facilitați un acord de normă în grup, consultați ghidul *Modificarea normelor privind violența în școli, Activitatea 1*. În realizarea acordului de normă puteți să faceți o analogie cu semaforul: culoarea roșie reprezintă comportamentele nepermise în grup, iar culoarea verde reprezintă comportamentele permise în grup.

!!!!La finalul acestei activități votați împreună 1-2 tineri/ tinere care să preia rolul de secretar(i) ai grupului. Principala responsabilitate secretarilor/secretarelor va fi să realizeze fotografiile la notițele luate pe parcursul atelierelor și să completeze formular de proiect, dacă vă doriți să obțineți finanțare de la Terre des hommes pentru implementarea activităților.

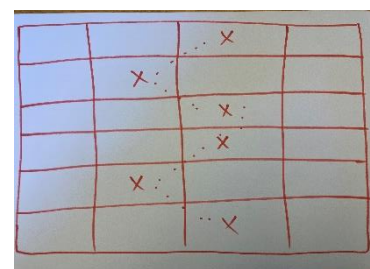
A1.4 Câmpul cu obstacole (30-60 min)

Această activitate oferă tinerilor ocazia să exerseze comunicarea, colaborarea și încrederea în echipă. De asemenea, vă oferă posibilitatea să observați dinamica de grup și să identificați tineri cu abilități de coordonare, eventualele conflicte/ situații de violență. Veți provoca tinerii să descopere traseul de traversare a unui spațiu delimitat, dintr-un punct în altul.

Jocul este inspirat de [Maria Butyka, Fundația Noi Orizonturi](#)

Pregătirea activității

Proiectați amprenta câmpului și traseului pe care vor fi tinerii provocați să îl descopere. Mai exact, pe o grilă cu 4-6 căsuțe pe latură marcați un șir continuu de căsuțe sigure, căsuțele rămase nemarcate fiind considerate cu obstacole. Desenați acest traseu la scară reală în mijlocul unei săli (folosind scotch de hârtie) sau pe terenul de sport (folosind cretă). Asigurați-vă că fiecare căsuță este suficient de mare

Încât să permită staționarea în siguranță a tinerilor (pe ambele picioare). Marcați punctul de start și încheiere a traseului. Țineți secret traseul creat.

Setarea cadrului

Provocați tinerii să-și imagineze că s-au teleportat în trecut, înainte să se fi invitat autobuzele, mașinile și alte mijloace de transport. Într-o zi, pentru a ajunge la apă sau refugiu, se văd nevoiți să traverseze pe jos un câmp cu obstacole (mlaștini, animale sălbatice, plante otrăvitoare etc.). Obstacolele le fac rău, dar acest câmp nu poate fi ocolit, prin urmare, s-au adunat cu toții să caute cel mai sigur traseu.

Instrucțiunile activității

Comunicați tinerilor și tinerelor următoarele reguli:

- toți trebuie să ajungă dintr-o parte în alta a câmpului;
- dacă un tânăr/o tânără atinge un obstacol, acesta va fi accidentat: va trebui să reia traseul de la început, numai după ce toți ceilalți au încercat cel puțin o dată să traverseze traseul;
- tinerii și tinerele care își așteaptă rândul nu au voie să înainteze dincolo de linia de start a traseului;
- cel puțin 3 tinere/tineri (la alegerea lor) vor traversa câmpul legați la ochi, pot încerca mai mulți, dar cel puțin 3 trebuie să ajungă până la final;
- au la dispoziție 5 min pentru planificare și 10-20 min pentru descoperirea și traversarea traseului.

Desfășurarea activității

Semnalați tinerilor/tinerelor că au ajuns într-o căsuță cu obstacol strigând *Ajutor!!!* sau folosind orice alte semnale sonore. Monitorizați ferm respectarea regulilor și nu le oferiți sprijin în primele 10 min decât dacă vă aflați în întârziere. După câteva încercări și discuții, vor descoperi singuri soluția. La expirarea timpului, în funcție de disponibilitatea dvs. și stadiul în care se află, îi puteți opri sau le mai puteți suplimenta timpul cu încă 5-7 min. Sărbătoriți împreună finalizarea traseului prin aplauze sau o îmbrățișare de grup.

Procesarea activității

După finalizarea activității invitați tinerii să se așeze într-un cerc și să discute despre experiența trăită. Această discuție o să-i ajute pe tineri/tinere să se liniștească emoțional și să interiorizeze mai bine acordul de normă stabilit anterior. În facilitarea discuției puteți folosi următoarele întrebări:

Evocare (le oferă tinerilor posibilitatea să se liniștească, să-și co-valideze emoțiile și gândurile avute pe parcursul jocului și să-și reamintesc desfășurarea activității):

- Să ne reamintim ... ce provocare ați primit?
- Ce constrângeri (reguli) și resurse ați avut?
- Ce soluție ați găsit/Cum ați procedat pentru a traversa câmpul cu obstacole?
- Cum vă simțiți acum, la finalul jocului?
- Cum v-ați simțit când traversați câmpul? dar când așteptați pe margine?
- Către tinerii care au fost legați la ochi: pentru voi cum a fost ? cum v-ați simțit?
- La ce v-ați gândit în timpul discuțiilor în grup? dar traversării câmpului?

Reflecție (le oferă tinerilor posibilitatea să analizeze dificultățile prin care au trecut în traversarea câmpului și soluțiile găsite)

- Ce dificultăți ați întâmpinat în traversarea câmpului? Cum le-ați depășit?

- Ce v-a ajutat în traversarea câmpului? sprijinul colegilor? timpul de planificare? notițele cu pixul pe hârtie? posibilitatea de a încerca traseul de mai multe ori?
- În ce moment a mers cel mai bine comunicarea dintre voi? De ce?

Generalizare (le oferă tinerilor posibilitatea să formuleze lecții învățate privind colaborarea în echipă)

- Ținând cont de experiența din acest joc, care credeți că sunt secretele lucrului în echipă?
- Cum ar trebui să ne comportăm unii cu alții?
- Ce responsabilități aveți voi față de celălalt?
- Ce responsabilități au ceilalți față de voi?

Transfer (le oferă tinerilor posibilitatea să se angajeze la respectarea lecțiilor învățate pe viitor)

- Cum putem folosi la atelierele noastre ceea ce am învățat acum?
- Ce credeți că e important să adăugăm în acordul nostru de normă?

Puteți citi mai multe despre cum îi ghidăm pe tineri în procesarea unor experiențe semnificative (jocuri de rol provocatoare, conflicte) în [Ghid-Debrieful de la A la Z \(noi-orizonturi.ro\)](http://noi-orizonturi.ro).

A1.5 Încheiere (2 min)

Mulțumiți tinerilor și tinerelor prezente pentru participare și pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei. Reamintiți-le să păstreze cu grijă normele de grup și coordonatele următorului atelier (locație, data și ora).

Clarificări și resurse suplimentare

Consultați ghidul *Modificarea normelor privind violența în școli* pentru a o reactualizare a noțiunilor de norme sociale și de gen (pag. 18-24) respectiv rolul normelor sociale în violența școlară (pag. 40 – 43).

Mai multe activități de acomodare și formarea echipei:

- [IMPACT-Culegere-de-jocuri-si-povestiri.pdf \(noi-orizonturi.ro\)](http://noi-orizonturi.ro)
- [Manual-100-de-idei-de-educatie-non-formala.pdf \(scout.ro\)](http://scout.ro)
- [SALTO-YOUTH - Toolbox - Search for Tools](http://salto-youth.org)

Atelierul 2 – Angajarea tinerilor (60-90 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- ✓ tinerii co-validează existența violenței între egali;
- ✓ tinerii empatizează și se solidarizează cu problema violenței școlare;
- ✓ tinerii conștientizează amploarea violenței în liceul lor și devin interesați de diversitatea experiențelor de violență.

Resurse necesare

- spațiu deschis, scaune mobile, posibilitatea de a agăța de perete foi A3 / mese mobile
- videoproiector și laptop conectat la internet (dacă nu aveți acces la aceste resurse invitați tinerii să-și folosească telefoanele)
- 15 foi A3, 1 marker, câte o bulină roșie, verde și portocalie pentru fiecare participant
- notițe adezive (post it)
- 7 cartoane A4
- 3 fișe de observare printate pentru fiecare participant

Descrierea activităților

A2.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerelor prezente. Informați pe toată lumea că scopul acestui al doilea atelier este să explorați împreună problema violenței școlare între egali. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând, dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A2.2 Vizionarea și problematizarea unui material video (25-30 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să empatizeze și să se solidarizeze cu problema violenței școlare. Tinerii vor viziona un material video și vor participa la o discuție ghidată despre violența școlară.

Vizionați materialul video [Colega nouă - Film Antibullying \(Asociația Politeia\)](#), de pe YouTube până la minutul 2:40. Dacă aveți acces la tehnologia necesară, proiectați materialul. Dacă nu, elevii îl pot viziona individual sau în perechi, pe telefon. După vizionare, invitați elevii să se așeze în cerc pentru o discuție. Amintiți regulile de grup și asigurați elevii că se pot oricând retrage din discuție.

Începeți cu întrebări de evocare. E posibil ca primele răspunsuri primite să fie concluzive (ex. fata nouă a fost agresată), apreciați contribuțiile, dar ghidați atenția tinerilor spre detalii concrete. Astfel, fiecare dintre cei prezenți va ajunge la o mai bună înțelegere a situației și veți formula împreună concluziile.

- Ce s-a întâmplat în materialul urmărit?
- Cine este Cristina? Cum au reacționat elevele din prima bancă la venirea Cristinei în clasă? dar elevele din al doilea rând? Ce se întâmplă mai departe?
- Această situație poate fi considerată violentă? De ce? Cine este victima? dar agresoarea/agresoarele?
- Cum este agresată Cristina? Ce etichete i se pun Cristinei? Cum este amenințată?
- Cristina este singura victimă în situația filmată? Cum sunt agresate celelalte colege?
- Care sunt motivele pentru care Cristina și colegele ei sunt agresate?

- Cum se încheie situația? Ce face Cristina? dar colegile ei de bancă? dar profesorul?

În urma discuției, o parte dintre tineri vor rămâne cu dubii privind veridicitatea detaliilor evocate de colegi și chiar privind gravitatea situației. Vizionați încă o dată materialul video [Colega nouă - Film Antibullying \(Asociația Politeia\)](#), de pe YouTube, până la minutul 2:40. Toată lumea va descoperi detalii noi și va înțelege mai bine gravitatea situației.

Continuați discuția cu următoarele întrebări de reflecție. Însă, de data aceasta, invitați tinerii să răspundă la întrebări în perechi/ grupe de câteva 4 persoane. Astfel, mai mulți tineri vor avea curajul și ocazia să-și împărtășească ideile.

- Cum credeți că se simte Cristina în momentele respective? dar colegile ei?
- Cum se va simți Cristina a doua zi acasă? la școală? în pauze? la tablă?
- Ce se poate întâmpla cu Cristina dacă această situație se prelungește pe o perioadă lungă de timp? cum va fi afectată viața ei personală? notele ei?
- Cine ar putea interveni pentru a schimba situația?
- Dacă am fi fost acolo, în bancă, ce am fi putut să facem?

Vizionați continuarea materialului video [Colega nouă - Film Antibullying \(Asociația Politeia\)](#), de pe YouTube, începând cu 3:18. Continuați discuția în grupul reunit, cu întrebări de evocare și reflecție:

- Ce ați aflat nou despre Cristina? dar despre colegile Cristinei?
- Cine și cum și-a schimbat comportamentul?
- De ce a fost nevoie pentru ca agresora să-și schimbe atitudinea și comportamentul? Ce rol a avut presiunea grupului (normele sociale)?
- Este această situație, de violență școlară plauzibilă, ceva ce s-ar putea întâmpla în liceul nostru? Ce situații de violență școlară ați observat în jurul vostru?
- Ce rol avem noi, tinerii în perpetuarea sau soluționarea acestei probleme?

Reamintiți tinerilor că în cadrul atelierelor REVIS ei au posibilitatea să conceapă și să testeze o soluție pentru combaterea violenței din liceul lor. Verificați dorința lor de implicare în acest proiect de prevenire și combatere a violenței școlare.

Dacă tinerii au o atitudine mai rezervată, investigați ce temeri au privind participarea la acest proiect. Puteți face acest lucru anonim (invitați tinerii să-și împărtășească temerile în scris, pe un post/ o foaie de hârtie) sau public (invitați tinerii la o discuție comună despre temerile/ riscurile pe care le anticipează). Într-un final încurați tinerii să se sprijine reciproc pentru gestionarea temerilor exprimate și depășirea eventualelor dificultăți.

A2.3 Activitate de destindere – Salata de fructe (10 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să se dezmorețază și destindă după discuția anterioară.

Comunicați tinerilor și tinerelor scopul activității.

Așezați scaunele în cerc astfel încât cel puțin o persoană (pentru prima rundă facilitatorul) să rămână în picioare. Invitați tinerii să se așeze și să aleagă împreună 3 fructe favorite (ex. mere, pere și căpșuni). Alocați fiecărui tânăr/ tânără un fruct (mere, pere, căpșuni, mere, pere, căpșuni...) și avertizați-i să-și memoreze fructul.

Explicați elevilor că persoana rămasă fără scaun poate să-și găsească un scaun prin prepararea unei salate de fructe. Mai exact la una dintre strigările de mai jos, cei prezenți se ridică și își caută un alt scaun. Moment în care persoana care face salata de fructe se poate așeza oriunde.

Strigări și instrucțiuni:

- „Îmi e poftă de oooo salată de fructe!” – toate persoanele de pe scaun se ridică și caută un alt scaun.
- „Îmi e poftă de o salată de mere” – numai persoanele-mere se ridică caută un alt scaun.
- „Îmi e poftă de o salată de mere și pere/ alte combinații” – numai persoanele mere și persoanele-pere se ridică și caută un alt scaun.
- Nu e permis nimănui să se așeze pe scaunul de unde s-a ridicat respectiv pe cel din dreapta sau din stânga acestuia.

Preparați dvs. o primă salată de fructe și continuați în funcție de reacția tinerilor și timpul disponibil.

A2.4 Harta (ne)siguranței în liceul nostru (30 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să învețe unii de la alții despre amploarea violenței în liceul lor. Tinerii vor investiga individual și împreună siguranța percepută a celor mai populare spații din liceu.

Explicați tinerilor că primul pas în soluționarea unei probleme este să investigheze și să înțeleagă în profunzime unde, cum, când și ce efecte are violența în liceul lor. În acest sens le-ați pregătit o activitate prin care vor evalua individual și vor schimba impresii privind nivelul de siguranță perceput a diferitelor spații din liceul lor.

Pregătirea activității

Creați câte o stație de lucru pentru 10-15 locuri din liceul dvs. Puteți crea stații de lucru pentru intrarea în liceu, curtea liceului, terenul de sport, sala de sport, băncile din curtea liceului, holurile liceului, scările liceului, sălile de clasă, laboratoarele, biblioteca, cancelaria, biroul directorului, sala consilierului școlar, sala de festivități, cantina liceului, căminul, grupul de whatsapp al clasei etc.. Completați această listă cu alte locuri unde ați observat că tinerii se adună înainte și după ore sau în timpul pauzelor. E recomandat ca unele locuri să fie chiar foarte specifice, spre exemplu „în spatele sălii de sport” sau „la geamul de la etajul 2” etc.

Crearea unei stații de lucru presupune amplasarea unei foi A3, cu numele unui anumit loc din liceu, într-un anumit loc din sală. Aceste foi pot fi așezate pe mese, bănci sau pot fi lipite pe perete (scotch de hârtie), important este să fie ușor accesibile de mai mulți elevi în același timp.

Într-un loc vizibil, pe tablă sau pe o foaie de flipchart scrieți:

- Bulina roșie – Mă simt tensionat(ă) și cel puțin uneori îmi e frică.
- Bulina portocalie – Așa și așa, uneori mă simt în siguranță, alteori nu.
- Bulina verde – Mă simt în largul meu, în siguranță fizică și emoțională.

Instrucțiuni și desfășurarea activității

Mai întâi provocați tinerii la o scurtă discuție despre *siguranța spațiilor* în care își petrec timpul: *Unde vă simțiți voi în siguranță (ex. acasă cu părinții/bunicii, la plimbare cu cei mai buni prieteni)? dar emoțional? De ce? Ce se întâmplă și cum sunteți tratați într-un loc sigur din punct de vedere fizic și emoțional?* Scopul acestei discuții este să lămurească eventualele neclarități și să normalizeze diferențele de percepție dintre ei.

După colectarea unor răspunsuri din partea tinerilor, dacă e necesar, clarificați tinerilor că spunem despre un spațiu că este sigur dacă acolo **suntem în afară oricărui pericol fizic (siguranță fizică) și ne simțim acceptați, respectați, încurajați de persoanele cu care interacționăm (siguranță emoțională).**

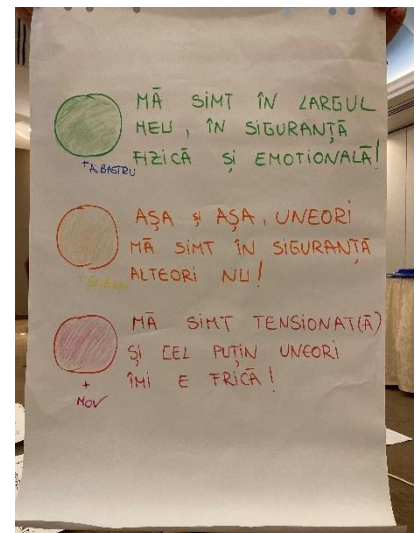
Asigurați tinerii că e normal să existe diferențe de percepție între ei privind siguranța fizică și emoțională. Suntem diferiți, am trăit experiențe de viață diferite (copilărie, relație cu părinții, relație cu prietenii etc.) și e normal să avem percepții diferite – spre exemplu, discoteca din localitate poate fi un spațiu sigur pentru o tânără care are amintiri frumoase cu prietenii dansând, totodată, poate fi un spațiu nesigur pentru un tânăr care a fost ridiculizat de prieteni pe ringul de dans.

Prezentați elevilor stațiile de lucru, explicați-le că acestea reprezintă locuri în care se adună cel mai des colegii lor, iar scopul activității este să le evaluați împreună din punct de vedere al siguranței fizice și emoționale cu ajutorul unor buline.

Distribuiți elevilor câte o bulină roșie, portocalie și verde pentru fiecare stație de lucru creată.

Invitați elevii să se plimbe în liniște printre stațiile de lucru, să-și reamintească cum se simt în locurile respective din liceu, să-și răspundă individual la întrebarea Cât de sigur este acest loc pentru mine?/Cum mă simt în acest loc? și să lipească pe foile A4/A3 bulina potrivită:

- Bulina roșie – Mă simt tensionat(ă) și cel puțin uneori îmi e frică.
- Bulina portocalie – Așa și așa, uneori mă simt în siguranță, alteori nu.
- Bulina verde – Mă simt în largul meu, în siguranță fizică și emoțională.

Creați o atmosferă potrivită pentru introspecție și împărtășire. Reamintiți tinerilor că e important să creeze un spațiu sigur unii pentru alții oferindu-și liniște, răbdare, respect și protecție reciprocă.

Procesarea activității

După finalizarea evaluării cu buline, invitați tinerii să se așeze într-un cerc și să discute despre siguranța percepută a diverselor locuri din școală și normele sociale care o mențin sau nu. În facilitarea discuției puteți folosi următoarele întrebări:

Reflecție:

- Priviți în jur, care sunt spațiile în care cei mai mulți dintre voi se simt în siguranță?
  - Ce se întâmplă acolo? Cum sunteți tratați?
  - Ce limbaj/ comportamente sunt acceptate în aceste spații? Ce nu este acceptat? /Care sunt normele sociale din aceste spații?
  - Cum sunt dojeniți cei care nu respectă aceste norme sociale?

- Care sunt spațiile în care cei mai mulți dintre noi nu se simt în nesiguranță?
  - Ce se întâmplă acolo? Cum suntem tratați?
  - Ce limbaj/ comportamente sunt acceptate în aceste spații? Ce nu este acceptat? /Care sunt normele sociale din aceste spații?
  - Cum se perpetuează normele sociale dăunătoare?
- Care sunt spațiile unde unii dintre noi se simt în siguranță, iar alții nu?
  - Ce se întâmplă acolo? Cum suntem tratați o parte dintre noi?
  - Cine nu este acceptat în aceste spații? cine, cum și de ce este agresat?
  - Ce limbaj/ comportamente sunt acceptate în aceste spații?
  - Cum se perpetuează aceste idei pe baza cărora unii tineri/ tineri sunt acceptați, iar alții excluși? Cum se perpetuează aceste idei pe baza cărora e acceptabil să fim agresivi unii cu alții?

Generalizare (notați 3-5 particularități ale violenței în liceul dvs. pornind de la următoarele întrebări):

- Unde și când se manifestă violența în liceul nostru?
- Cum se manifestă violența în liceul nostru (limbaj și ce comportamente)?
- Ce tineri/tinere sunt agresați în mod obișnuit și din ce motive (ex. vestimentație, sărăcie, etnie, greutate, abilități școlare etc.) ?
- Ce norme sociale și de gen normalizează violența în liceu?
- Cum credeți că ar arăta această hartă dacă fiecare elev din liceu ar participa la activitate?
- Cum putem afla percepția colegilor noștri privind (ne)siguranța acestor locuri din liceu? (dacă observați că tinerii sunt sceptici privind

!Invitați tinerii să noteze sau fotografieze rezultatele acestei activități înainte de a strânge materialele. Provocați tinerii ca pe parcursul săptămânii/săptămânilor viitoare să observe mai atent limbajul și comportamentul colegilor în spațiile percepute ca nesigure. În atelierul următor veți invita tinerii să compare percepția personală cu a colegilor privind siguranța diverselor locuri din liceu.

A2.5 Sondarea percepției colegilor privind (ne)siguranța liceului nostru (10min)

Prin această activitate tinerii vor planifica împreună investigarea percepției colegilor lor privind siguranța fizică și emoțională a celor mai populare spații din liceu cu ajutorul unui chestionar online ([Formularele Google](#)).

Provocați tinerii și tinerele să investigheze percepția colegilor lor privind siguranța fizică și emoțională a celor mai populare spații din liceu.

Motivați provocarea amintindu-le că o soluție bună de prevenire a violenței școlare se bazează pe o bună înțelegere a fenomenului, inclusiv în percepția colegilor lor. Dacă observați scepticism, atunci le puteți atrage atenția asupra faptului că e posibil ca percepția lor să nu fie reprezentativă pentru elevii din clasele mai mici sau mai mari. De asemenea, dacă au dubii privind șansele de reușită ale acestei inițiative, asigurați-i că pot investiga percepția colegilor într-un mod anonim și facil.

Oferiți-le tinerilor și tinerelor ideea să se inspire din activitatea precedentă și să creeze un chestionar folosind Formularele Google (en. Google Forms). Dacă vă mulțumește, puteți folosi următorul șablon: <https://forms.gle/kYhFXXM6vwdPZq5v6>. Dacă aveți nevoie de ghidaj privind crearea și utilizarea formularelor Google, puteți viziona următorul tutorial: <https://youtu.be/c06MEZZquPA>.

Planificați împreună cu tinerii și tinerii modalitățile de diseminare ale chestionarului astfel încât acesta să ajungă la cât mai multe persoane.

A2.6 Încheiere (2 min)

Mulțumiți tinerii și tinerii prezente pentru participare și pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei. Reamintiți-le să observe cu mai multă atenție comportamentele colegilor pe parcursul săptămânii/ săptămânilor viitoare, să distribuie chestionarul și coordonatele următorului atelier (locuție, data și ora).

Atelier 3 – Investigarea problemei (60-70 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- tinerele și tinerii înțeleg rezultatele sondajului realizat în rândul colegilor privind siguranța celor mai populare spații din liceu;
- tinerii identifică forme de violență frecvente în liceul lor respectiv normele sociale și de gen care le favorizează;
- tinerii planifică investigarea în profunzime a experiențelor trăite de colegii lor și soluțiilor acestora.

Resurse necesare

- spațiu deschis, scaune și mese mobile;
- videoproiector și laptop conectat la internet (dacă nu aveți acces la aceste resurse invitați tinerii să-și folosească telefoanele);
- 2 foi flipchart pregătite înaintea atelierului;
- notiție adezive (post it) și pixuri pentru fiecare persoană prezentă;
- 30-40 fișe de observare;
- 20-30 grile de interviu;
- 1-3 cutii.

Descrierea activităților

A3.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerelor prezente. Comunicați tuturor că scopul celui de-al treilea atelier este să investigheze în profunzime formele de violență din liceul lor, un pas important pentru conceperea unei soluții de prevenire și combatere a acestei probleme. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A3.2 (Ne)siguranța liceului în percepția colegilor noștri (10-15 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să înțeleagă și să analizeze rezultatele sondajului realizat în rândul colegilor privind siguranța percepută a celor mai populare spații din liceu. Așezați în cerc tinerii vor consulta și analiza rezultatele sondajului realizat în rândul colegilor

Felicitați tinerii și tinerele pentru implicarea în diseminarea chestionarului privind siguranța celor mai populare spații din liceu.

Consultați împreună rezultatele sondajului: numărul de respondenți, reprezentarea pe clase și în funcție de gen, siguranța percepută a celor mai populare spații din liceu. Puteți proiecta rezultatele cu ajutorul unui videoproiector sau îi puteți invita pe cei prezenți să le consulte de pe telefon. Dacă aveți nevoie de ghidaj privind consultarea rezultatelor formularelor Google, puteți viziona următorul tutorial: <https://youtu.be/LqrJWbKuU6c>.

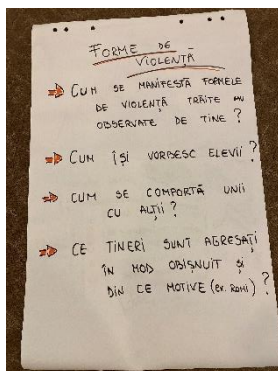
După consultarea rezultatelor, invitați tinerii să se așeze într-un cerc și să analizeze împreună rezultatele sondajului. Pentru a stimula analiza puteți folosi următoarele întrebări:

- Sondajul nostru este reprezentativ: câți elevi au răspuns în funcție de clasă și gen? cine e mai probabil să nu fi răspuns la chestionar?
- Care sunt spațiile în care colegii noștri se simt în siguranță? dar în nesiguranță? dar spațiile unde unii dintre colegi se simt în siguranță, iar alții nu?
- Amintiți-vă activitatea noastră cu buline de data trecută, ce diferențe și asemănări există între percepția voastră și a colegilor? există spații despre care ați descoperit că sunt sigure pentru voi, dar nesigure pentru colegi? (dacă nu-și amintesc activitatea de la atelierul precedent, le puteți sugera să consulte notițele sau fotografiile realizate)
- Cum explicați aceste diferențe?
- Cum putem afla mai multe despre situațiile de violență care se întâmplă în liceul nostru? (preluați câteva idei, apoi informați tinerii că spre finalul atelierului vor decide împreună cum continuă cercetarea problemei în rândul colegilor)

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerelor secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunea 2.1 din formularul de proiect.

A3.2 Forme de violență școlară trăite sau observate – Vârful icebergului (30 min)

O dată ce tinerii au identificat spațiile din liceu pe care ei și colegii lor le consideră nesigure, îi puteți ghida spre identificarea celor mai frecvente forme de violență școlară din liceu. Tinerii vor participa la o discuție generală despre tipurile de violență ce pot fi întâlnite într-un liceu, apoi, vor reflecta individual și împărtăși în grupe de 3-4 persoane ce forme de violență au observat/trăit în liceul lor.

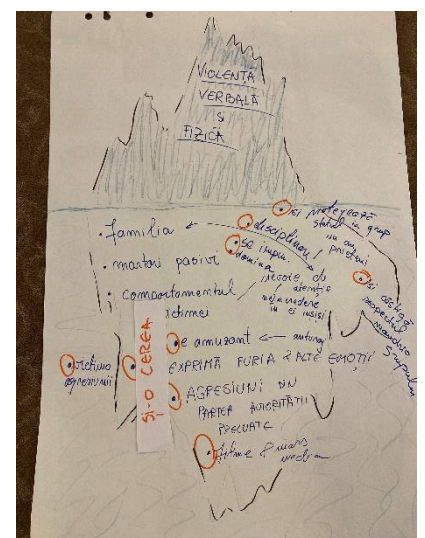
Înainte de atelierul pregătiți două foi de flipchart. Pe una dintre ele desenați un iceberg, iar pe cea de-a doua scrieți următoarele întrebări:

- Cum se manifestă formele de violență pe care le-a trăit/observat fiecare dintre noi?
- Cum își vorbesc elevii în aceste situații?
- Cum se comportă unii față de alții?
- Ce tineri/tinere sunt agresati în mod obișnuit și din ce motive (ex. vestimentație, situație economică, trăsături fizice, etnie, greutate, abilități școlare, dizabilitate fizică/ mentală etc.)?.

Flipchartul cu icebergul va fi folosit pe parcursul mai multor activități în cadrul atelierelor 3 și 4. Acesta este un organizator grafic al ideilor elevilor:

- în vârful icebergului partea vizibilă a icebergului, de deasupra apei, veți așeza împreună formele de violență trăite, observate de tineri și colegii lor
- la baza icebergului, partea scufundată a acestuia, veți așeza împreună normele sociale și de gen dăunătoare care favorizează și mențin violența în liceu.

Acest organizator grafic îi ajută pe tineri să-și organizeze ideile, dar și să înțeleagă relația de influență dintre normele sociale (cauză) și violență (efect). Această imagine (iceberg) este o analogie potrivită și pentru că asemeni părții scufundate a icebergului, normele sociale și de gen

dăunătoare sunt reguli nescrise (invizibile), care ne ghidează implicit comportamentul și limbajul în interacțiunile cu ceilalți.

Explicați tinerilor și tinerelor că scopul acestei activități este să identificați împreună ce forme de violență există în liceu și cum se manifestă acestea.

Avertizați tinerii și tinerele cel mai probabil, printre ei se află persoane care au fost victima violenței școlare sau altor forme de abuz. Această activitate le poate trezi amintiri dureroase, iar reacțiile colegilor o pot face pe victimă să simtă că trăirile ei/lui nu sunt valide (normale), să retrăiască suferința agresiunii (revictimizare) și poate conduce la agravarea consecințelor traumatice ale evenimentului. Un exemplu de invalidare a victimei și cu risc de revictimizare este întrebarea pe care o primesc deseori victimele agresiunilor sexuale: *Cu ce erai îmbrăcată?*. Încurajați elevii să fie deschiși la mărturiile celorlalți, să-și creadă colegii și să se protejeze/susțină unii pe alții.

Mai întâi evocați împreună diversele tipuri și forme de violență ce se pot manifesta într-o școală (în mediul fizic sau online), spre exemplu:

- violența verbală: țipete, porecle, apelative, etichete, insulte, jigniri, injurii, batjocoră, înjosire, ironii,
- violența fizică: scuipare, împingeri, ciupituri, strângere de gât, lovire, înșfăcare, bruscare, lovire, bătai fără arme, cu arme albe sau cu arme de foc,
- viol și hărțuirea sexuală (verbală, atingeri fără permisiunea persoanei),
- violarea secretului corespondenței,
- respingere, discriminare, excludere, marginalizare,
- intimidare, umilire, amenințare,
- șantaj, manipulare,
- înșelăciune, furt,
- omor sau tentativă de omor.

După 3-5 minute de discuție pregătitoare distribuiți tinerelor și tinerilor o notiță adezivă și un pix, cu invitația să reflecteze și să noteze lizibil o formă de violență școlară pe care au trăit-o sau observat-o în locurile nesigure din liceu.

Pentru că e posibil să se gândească la răspunsuri generale (ex. băieții le hărțuiesc pe fete), oferiți-le exemple de răspunsuri specifice: băieții lovesc cu palma peste fund fetele în pauze, la intrarea în liceu unii elevi râd de elevii îmbrăcați sărăcăcios, pe scările liceului unii elevi strigă „balenă” în urma fetelor supra-ponderale, pe grupul clasei s-au postat poze comice sau ironice cu anumiți colegi de clasă etc. . Dacă au prea multe idei, încurajați-i să aleagă în funcție de frecvența și gravitatea formelor de violență școlară trăite/observate.

După ce fiecare a răspuns în scris la întrebarea „Ce formă de violență școlară ai trăit sau observat în locurile nesigure din liceu? ”, invitați tinerii și tinerele să se plimbe prin cameră, să-și arate notițele adezive unii altora și să se unească în grupe de câte 3-4, alegând parteneri/partenere care s-au gândit la forme identice sau similare de violență școlară.

O dată formate grupele invitați tinerii să se așeze împreună și să împărtășească unii cu alții, timp de 5-7 minute:

- Cum se manifestă formele de violență pe care le-a trăit/observat fiecare dintre noi?
- Cum își vorbesc elevii în aceste situații?
- Cum se comportă unii față de alții?

- Ce tineri/tinere sunt agresati în mod obișnuit și din ce motive (ex. vestimentație, situație economică, trăsături fizice, etnie, greutate, abilități școlare, dizabilitate fizică/ mentală etc.)?

Înainte de începerea conversațiilor, invitați grupele să-și desemneze un reprezentant care va lipi toate notițele adezive din grup pe vârful icebergului și va prezenta celorlalți ideile discutate în grup.

În timpul prezentărilor încurajați-i să adreseze întrebări de clarificare și să se aplaude unii pe alții în semn de încurajare.

După ce fiecare echipă a prezentat și populat icebergul, explicați tinerilor și tinerelor că formele de violență lipite pe vârful icebergului sunt comportamente și vorbe pe care ei le văd aud, trăiesc. Însă, pentru a soluționa problema violenței școlare, ei trebuie să verifice dacă alți elevi trăiesc sau observă aceste forme de violență (vârful icebergului) și ce favorizează aceste forme de violență (partea scufundată a icebergului).

Anunțați tinerii și tinerele că la atelierul viitor veți investiga împreună ce se află în adâncul apei, în partea scufundată icebergului, mai exact, normele sociale și de gen care favorizează și mențin formele de violență școlară nominalizate de ei. Ideile colectate în acest iceberg vor fi folosite și completate în următoarele 2 ateliere.

Însă, până atunci, invitați tinerii să planifice o investigație a experiențelor colegilor, să descopere împreună ce alte forme de violență școlară ar trebui să adauge în vârful icebergului.

A3.3 Aprofundarea experiențelor și perspectivei colegilor noștri (20 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să investigheze formele de violență prezente în liceu folosind metode precum observarea, interviul și cutia cu mărturii anonime. Tinerii vor alege o metodă preferată de investigație, vor primi instrumentele de colectarea datelor și vor planifica în echipă aplicarea acestora până la următorul atelier.

Invitați tinerii să descopere împreună ce alte forme de violență școlară ar trebui să adauge în vârful icebergului, altfel spus, să devină mici cercetători folosind una sau mai multe metode de investigație (observarea, interviul și cutia cu mărturii anonime).

Informați tinerii că fiecare dintre ei va face parte dintr-o echipă de investigație, explicați pe scurt ce presupune fiecare dintre cele 3 metode și invitați-i să aleagă metoda lor preferată și în consecință, una dintre cele 3 echipe.

Explicați tinerilor că cele mai multe persoane agresate trăiesc emoții puternice și dureroase. Este sănătos să exprime și să proceseze aceste emoții, dar acest lucru trebuie să se întâmple în fața unui adult pregătit să gestioneze situația. O discuție sau un interviu cu o persoană lipsită de experiență o poate face pe victimă să simtă că trăirile ei/lui nu sunt valide (normale), să re trăiască suferința agresiunii (revictimizare) și poate conduce la agravarea consecințelor traumatice ale evenimentului. Un exemplu de invalidare a victimei și cu risc de revictimizare este întrebarea pe care o primesc deseori victimele agresiunilor sexuale: *Cu ce erai îmbrăcată?*. Cele 3 metode propuse minimizează riscul de revictimizare, însă, e important ca în demersurile lor să trateze victimele cu înțelegere și grijă.

Avertizați tinerii că e important să mențină anonimitatea victimelor și agresorilor în rândul colegilor. Pe de o parte, e posibil ca agresorii să fi fost victime la rândul lor sau să acționeze în baza unor norme sociale acceptate de toată lumea. De asemenea, divulgarea identității victimelor poate genera alte reacții violente, uneori victimele sunt ridiculizate (ex. pârâciosule/ pârâcioasa) sau marginalizate ca urmare a dezvăluirilor lor.

Devenind mai conștienți de problemă, e posibil ca tinerii să descopere cazuri grave de violență școlară și să aibă nevoie de sprijinul unui adult. Reamintiți-le constant că e acceptabil să vă sesizeze dvs. situațiile de violență școlară observate și că împreună veți găsi o rezolvare.

Echipe observatorilor și observatoarelor

Rolul acestei echipe va fi să observe și să noteze interacțiunile violente dintre colegi desfășurate în cele mai nesigure spații din liceu (conform sondajului realizat anterior).

Explicați elevilor că observare este o metodă folosită de cercetători pentru colecta informații despre un anumit fenomen. Observarea poate fi participativă, când cercetătorul participă la viața cotidiană sau neparticipativă, când cercetătorul observă ceea ce se întâmplă din exterior. Ca observator participativ este important să ne comportăm firesc, să nu intervenim în desfășurarea acțiunilor altfel decât am fi făcut-o în trecut. De asemenea, ca observator e important să reținem cât mai multe detalii și cu prima ocazie să le transcriem în fișa noastră de observare.

Împărțiți tinerilor fișe de observare, cel puțin 3 pentru fiecare membru și oferiți-le 5-10 min de organizare în echipă. Încurajați echipa să analizeze fișa, să vă adreseze întrebări de clarificare, să o adapteze dacă e nevoie, să distribuie fiecărui membru unul sau mai multe spații pentru observare (dintre cele considerate nesigure de colegi). Lămuriți întrebările tinerilor și atrageți-le atenția asupra faptului că trebuie să păstreze și să aducă fișele la următorul atelier.

Pentru o parte dintre tineri e important să îi asigurați că scopul fișei nu este verificarea abilităților lor de scriere corectă în limba română, fiind acceptabilă o exprimare stângage – completarea fișei de observare este menită să-i ghideze și să le reamintească detalii despre ceea ce au observat. De asemenea, instruiți tinerii și tinerele să completeze fișele anonim, să folosească pseudonime pentru a-și proteja identitatea și pe a colegilor/ colegelor lor.

Fișa de observare

Spațiul Observat:	Momentul zilei:	Durata observării:																																																
Bifează ce tip de situație ai observat: ☐ violență fizică ☐ violență emoțională	Bifează cine a fost implicat: ☐ elevi/eleve din aceeași clasă ☐ elevi/eleve din clase diferite, dar același an ☐ elevi/eleve din clase și ani diferiți	Bifează cine a fost autorul/ autoarea/ autorii/ autoarele agresiunii: ☐ un băiat ☐ o fată ☐ mai mulți băieți ☐ mai multe fete ☐ mai mulți băieți și fete																																																
Din ce motiv a fost agresat(ă) /agresate/ agresată victima/victelemele: ☐]vestimentație ☐]trăsături fizice ☐]situația economică ☐]etnia ☐]genul ☐]reușite școlare ☐]greutate ☐]orientare sexuală ☐]diabilități fizice ☐]dizabilități mintale																																																		
Cum a vorbit și s-a comportat agresorul/ agresoara/ agresorii/ agresoarele?	Cum a vorbit și s-a comportat victima/ victelemele?	Cum au vorbit și s-au comportat martorii/ martorele?																																																
Cu ce intensitate credezi că a trăit victima/victelemele următoarele emoții: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th>Intensitate Minimă - 1</th> <th>2</th> <th>Intensitate Medie - 3</th> <th>4</th> <th>Intensitate maximă - 5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Plăcere</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Curaj</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Calm</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Teamă</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Furie</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tristețe</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Deznădejde</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>			Intensitate Minimă - 1	2	Intensitate Medie - 3	4	Intensitate maximă - 5	Plăcere						Curaj						Calm						Teamă						Furie						Tristețe						Deznădejde						Ce normă socială favorizează această formă de violență?
	Intensitate Minimă - 1	2	Intensitate Medie - 3	4	Intensitate maximă - 5																																													
Plăcere																																																		
Curaj																																																		
Calm																																																		
Teamă																																																		
Furie																																																		
Tristețe																																																		
Deznădejde																																																		

Echipa Intervievatorilor și interviuatoarelor

Rolul acestei echipe va fi să-și intervieze colegii privind soluțiile de prevenire a violenței în liceu.

Explicați elevilor că interviul este o metodă folosită de cercetători pentru colecta informații despre un anumit fenomen. Interviul presupune adresarea unor întrebări anterior pregătite și înregistrarea/notarea răspunsurilor primite. Dacă e nevoie, interviuatorii pot adresa întrebări de clarificare pentru a înțelege mai bine răspunsurile primite. Ca interviuator e important să-l încurajăm pe celălalt să-și exprime ideile, să păstrăm o atitudine deschisă (lipsită de judecăți de valoare), să îi dăm celui alt timp de gândire și exprimare, iar uneori trebuie să reformulăm întrebările pentru a ne face înțeleși.

Împărțiți tinerilor grilele de interviu, cel puțin 3 pentru fiecare membru și oferiți-le 5-10 min de organizare în echipă. Încurajați echipa să analizeze grila, să vă adreseze întrebări de clarificare, să o adapteze dacă e nevoie, să aleagă 2-4 forme de violență pe care vor să le investigheze în profunzime și să discute pe cine ar putea să intervieze. Lămuțiți întrebările tinerilor și atrageți-le atenția asupra faptului că trebuie să păstreze și să aducă grilele completate la următorul atelier.

Pentru o parte dintre tineri e important să îi asigurați că scopul notițelor din grila de interviu nu este verificarea abilităților lor de scriere corectă în limba română, fiind acceptabilă o exprimare stângace – completarea grilei este menită să-i ghideze și să le reamintească detalii despre ceea ce au observat. De asemenea, instruiți tinerii și tinerele să completeze grilele anonim, să folosească pseudonime pentru a-și proteja identitatea și pe a colegilor/ colegelor lor.

Grila de interviu

Noi am observat că în liceu deseori elevii .... *forma de violență aleasă de echipă*.... Aceasta este o formă de violență care poate provoca suferință și traume celor implicați. Noi căutăm soluții de prevenire a acestei probleme în liceul nostru și ne dorim să aflăm opinia ta ....

De ce crezi că există această problemă la noi în liceu ?

De ce crezi că uneori e acceptabil sau chiar distractiv să ... *ne lovim unii pe alții*....?

Tu ce ai face pentru a opri ....*violența fizică*... la noi în liceu?

Cum crezi că ne-am simți într-un liceu unde ....*elevii nu se lovesc unii pe alții*...?

Echipa cutiei cu mărturii anonime

Rolul acestei echipe va fi să amplaseze și gestioneze o cutie unde colegii lor pot să depună mărturii anonime despre experiențele lor de violență școlară.

Cutie cu mărturii reprezintă o modalitate de investigare anonimă a problemei violenței școlare. Această cutie cu mărturii poate lua formă fizică, asemeni cutiilor poștale, sau virtuală, o adresă de email. Această cutie le oferă elevilor din liceu posibilitatea să dezvăluie anonim experiențe sau observații personale privind violența școlară sub forma unui text scris (o scrisoare sau un email).

Distribuiți tinerilor cutia/ cutiile achiziționată și oferiți-le 5-10 min de organizare în echipă. Încurajați echipa să decidă împreună unde, când și cine va amplasa cutiile, cum vor fi informați colegii despre existența și rolul cutiilor, cum vor fi protejate cutiile și mărturiile primite. Lămuriți întrebările tinerilor și atrageți-le atenția asupra faptului că trebuie să aducă mărturiile colectate la următorul atelier.

A3.4 Încheiere (2 min)

Mulțumiți tinerilor și tinerelor prezente pentru participare și pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei. Urați-le succes în investigarea formelor de violență prezente în liceu reamintiți-le coordonatele următorului atelier (locație, data și ora).

Atelier 4 – Definirea schimbării (60 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- tinerele și tinerii identifică formele de violență frecvente în liceul lor;
- tinerele și tinerii înțeleg formele de violență prin prisma experiențelor și observațiilor colegilor lor;
- tinerele și tinerii recunosc influența normelor sociale și de gen asupra formelor de violență trăite sau observate de colegii lor.

Resurse necesare

- spațiu deschis, scaune și mese mobile;
- notițe adezive;
- foi și suport de flipchart;
- markere de culori diferite.

Descrierea activităților

A4.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerelor prezente. Comunicați tuturor că scopul celui de-al patrulea este să analizați informațiile colectate de la colegi privind formele de violență manifestate în liceul lor. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând, dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A4.2 Rezultatele observării, interviurilor și cutiei cu mărturii – vârful icebergului (20-30 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să identifice formele de violență frecvente în liceul lor și să le înțeleagă prin prisma experiențelor și observațiilor colegilor lor. Împărțiți în grupe mixte de discuții tinerii vor împărtăși și analiza informațiile colectate de la colegi prin observare, interviuri și cutia cu mărturii anonime.

Reamintiți tinerilor concluziile sondajului realizat inițial în rândul colegilor (spațiile din liceu unde ei și/sau colegii lor nu se simt în siguranță), formele de violențe discutate la atelierul precedent (vârful icebergului) și faptul că își propuseseră să investigheze ce se întâmplă în aceste spații, dacă există sau nu violență, cum se manifestă, ce cauze are și ce soluții propun colegii lor.

Felicități tinerii și tinerele pentru implicarea în observare, interviuri și cutia cu mărturii anonime.

Amintiți tinerilor că au lucrat în echipe diferite (observații, interviuri și cutia cu mărturii) și cel mai probabil au aflat informații complementare. Invitați tinerii să împărtășească unii cu alții informațiile descoperite în cadrul unor grupe mixte de discuții.

Formați 4 grupe de discuții astfel încât în fiecare grup să existe tineri din toate cele trei echipe (observare, interviuri și cutia cu mărturii anonime).

O dată formate grupele, invitați tinerii să împărtășească și să analizeze pe rând informațiile descoperite. Pentru a le ghida discuțiile puteți scrie pe tablă/ o foaie de flipchart următoarele întrebări:

- ce forme de violență ați observat sau aflat de la colegi? ce diferențe și asemănări există între ceea ce identificasem noi în cadrul celui treilea atelier și ceea ce ați aflat de la colegi?
- cine este implicat în situațiile de violență?
- din ce motive sunt elevii și elevele violenți cu ceilalți/ celelalte?
- ce emoții trăiesc colegii implicații în situații de violență?
- ce soluții propun colegii pentru prevenirea și combaterea violenței?

După 10-15 minute de discuții, invitați tinerii să scrie pe notițe adezive principalele idei privind:

- forme de violență observate / aflate de la colegii lor;
- alte idei importante pentru prevenirea violenței în liceul lor.

Când e toată lumea pregătită, invitați fiecare grupă să prezinte celorlalți concluziile discuțiilor și să lipească notițele adezive pe vârful icebergului (completați icebergul folosit la activitatea 3.3).

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerelor secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunea 2.1 din formularul de proiect.

A4.3 Activitate de destindere – Salata de fructe (5-10 min)

Propuneți tinerilor și tinerelor un moment de relaxare. Rememorați împreună regulile, așezați scaunele și începeți jocul.

A4.4 Norme sociale și de gen dăunătoare – partea scufundată a icebergului (20-25 min)

Această activitate îi va ajuta pe tineri să identifice normele sociale și de gen care influențează formele de violență frecvente manifestate în liceul lor. Tinerii vor participa la o discuție în cadrul căreia își vor reaminti ce sunt normele sociale și vor identifica împreună ce norme favorizează și mențin formele de violență indentificate în școala lor

Reamintiți tinerilor și tinerelor faptul că una dintre cauzele formelor de violență trăite, observate și descoperite de ei sunt normele sociale și de gen acceptate la ei în liceu.

Dacă e nevoie, reamintiți celor prezenți că normele sociale și de gen reprezintă acele reguli nescrise, dar acceptate de cele mai multe persoane dintr-un grup, care ne ghidează limbajul și comportamentul față de ceilalți. Cele mai multe norme sociale sunt pozitive (ex. normele morale, regulile de politețe), dar există și norme dăunătoare care favorizează comportamente violente. Spre exemplu, poreclele, loviturile ușoare între băieți sau palmele peste fund date fetelor sunt acceptabile în baza unor norme sociale și de gen precum „este distractiv să umilim persoanele grase”, „un bărbat adevărat se impune în fața celorlalți ridicând tonul vocii, lovind sau amenințând” sau „fetelor le place să fie pălmuite peste fund” .

Recitiți formele de violență notate în vârful icebergului, reamintiți-le că acestea reprezintă partea vizibilă a problemei. Însă, pentru a preveni violența, ei trebuie să descopere ce se află sub apă, care sunt normele sociale și gen (regulile nescrise) care favorizează formele de violență identificate de ei.

Invitați tinerii să se gândească și să răspundă la întrebarea „Ce norme sociale și de gen mențin aceste forme de violență la noi în liceu?”.

Încurajați tinerii să împărtășească cu grupul toate ideile lor și analizați-le împreună pe fiecare.

Notați în partea scufundată a icebergului ideile (normele sociale și de gen) asupra cărora există consens ridicat în rândul tinerilor și tinerelor.

La finalul acestei activități tinerii vor avea o imagine de ansamblu privind formele de violență trăite, observate sau mărturisite de colegi respectiv normele sociale și de gen care le mențin, reprezentată vizual cu ajutorul unui iceberg. Păstrați sau fotografiați aceste idei organizate vizual cu ajutorul icebergului, veți avea nevoie de ele la următorul atelier.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerelor secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunea 2.2 din formularul de proiect.

A4.5 Încheiere (2 min)

Mulțumiți tinerilor și tinerelor prezente pentru participare și pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei. Reamintiți-le coordonatele următorului atelier (locație, data și ora).

Atelierul 5 – Alegerea soluției/ activităților (60-90 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- există consens între tineri și tinere privind schimbarea pe care doresc să o producă în școala lor, mai exact, asupra normelor sociale pe care vor să le schimbe, întărească sau inițieze;
- există consens între tineri și tinere asupra soluției, mai exact, asupra modului în care vor schimba, întări sau iniția anumite norme sociale;
- tinerii și tinerele sunt încrezători și entuziasmați pentru deciziile luate.

Resurse necesare

- ✓ spațiu deschis, scaune și mese mobile
- ✓ bilețele anterior pregătite
- ✓ notițe adezive
- ✓ foi de flipchart
- ✓ markere de diverse culori

Descrierea activităților

A5.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerelor prezente. Informați pe toată lumea că scopul celui de-al cincilea atelier este să definească împreună schimbarea pe care vor să o producă în liceul lor și soluția prin care vor ajunge acolo. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A5.2 Cum arată o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)? (15-20 min)

Această activitate le oferă tinerilor posibilitatea să-și imagineze împreună cum se manifestă (gânduri, atitudini, limbaj, comportament) interacțiunile dintre elevi într-un liceu sigur și prietenos. Tinerii vor lucra în perechi, apoi vor împărtăși cu restul participanților ideile lor.

Explicați tinerelor și tinerilor că scopul acestei activități este să-și imagineze împreună cum interacționează elevii într-o școală non-violentă (sigură și prietenoasă). Explicați tinerilor că interacțiunile dintre elevi se manifestă prin gândurile, atitudinile, limbajul și comportamentele pe care le avem față de ceilalți.

Pregătiți bilețe pentru fiecare tânăr și tânără din grup, cu întrebările:

- Ce gândim unii despre alții într-o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)?
- Ce atitudini avem unii față de alții într-o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)?
- Cum vorbim unii cu alții într-o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)?
- Cum ne comportăm unii cu alții într-o școală non-violentă (sigură și prietenoasă)?

Invitați tinerii să tragă la sorț un bilet, să citească întrebarea de pe bilețul, să reflecteze la întrebarea primită și să-și aleagă liber un partener cu care să-și împărtășească ideile. Distribuți perechilor 2-4 notițe adezive pe care să noteze principalele idei discutate. Comunicați-le să noteze fiecare idee, pe un o notiță adezivă separată.

După 5-7 minute de discuții, invitați perechile să împărtășească cu toată lumea cele mai importante idei discutate și să lipească notițele adezive în vârful unui nou iceberg. Dacă anumite idei se repetă, puteți lipi notițele unele peste altele.

După finalizarea prezentărilor invitați tinerii și tinerele invitați tinerii să se așeze într-un cerc și să compare ideile notate în vârful celor două iceberghi. Pentru a stimula conversația puteți folosi următoarele întrebări:

- ce forme de manifestare ale violenței am identificat noi și colegii voștri în liceu? (arătați spre vârful primul iceberg)
- ce atitudini, limbaj și comportamente ar avea elevii și elevele într-un liceu sigur și prietenos? (arătați spre vârful celui de-al doilea iceberg)
- ce diferențe și asemănări observați?
- ce ar trebui să se schimbe în normele sociale ale liceului (partea scufundată a icebergului) nostru pentru a preveni violența?

La ultima întrebare, preluați numai 1-2 idei, apoi invitați tinerii și tinerele să continue conversația stimulată în următoarea activitate.

A5.3 Ce schimbări sunt necesare în liceul nostru? (15-20 min)

Această activitate le oferă tinerilor posibilitatea să definească schimbarea pe care doresc să o producă în liceul lor, mai exact, asupra normelor sociale pe care vor să le schimbe, întărească sau inițieze. Tinerii vor lucra împreună, ghidați de facilitatori.

Reamintiți tinerelor și tinerilor prezenți că misiunea lor în acest proiect este să prevină și combată violența în liceul lor, iar cea mai bună cale este prin intervenția asupra cauzelor fenomenului, ceea ce ei au identificat și expus în partea scufundată a icebergului.

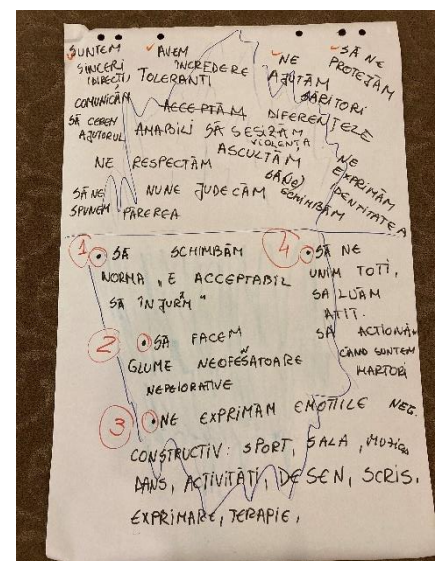
Explicați tinerelor și tinerilor că scopul acestei activități este să decidă împreună schimbarea pe care doresc să o producă în liceul lor, mai exact, normele sociale pe care vor să le schimbe, întărească sau inițieze.

Apoi, atrageți-le atenția asupra normelor sociale care favorizează violența în liceul lor și invitați-i să răspundă la următoarele întrebări:

- ce norme sociale și de gen vrem să schimbăm la noi în liceu astfel încât să devină sigur și prietenos pentru toată lumea?
- ce norme sociale și de gen vrem să devenim mai puternice la noi în liceu astfel încât să devină sigur pentru toată lumea?
- ce norme sociale și de gen vrem să inițiem la noi în liceu astfel încât să devină sigur pentru toată lumea?

Încurajați tinerii să împărtășească cu grupul toate ideile lor și să le analizeze pe fiecare. Notați în partea scufundată a noului iceberg ideile (normele sociale și de gen) asupra cărora există consens ridicat în rândul tinerilor și tinerelor.

Dacă tinerii își propun să schimbe, întărească sau inițieze prea multe norme sociale și de gen diferite, invitați-i să aleagă 3-5 norme prioritate, asupra cărora să-și concentreze eforturile. Provocați o discuție pornind de la întrebarea „Care dintre aceste norme sociale

și de gen ar putea să contribuie cel mai mult la reducerea violenței din liceul vostru?”, apoi invitați tinerii să voteze.

În urma votului recapitulați cele 3-5 norme sociale și de grup pe care tinerii și tinerele își doresc să le schimbe, întărească sau inițieze. Acestea reprezintă obiectivele proiectului sau schimbarea pe care ei își doresc să o producă și vadă în liceul lor.

Păstrați sau fotografiați aceste idei, veți avea nevoie de ele la următoarele ateliere.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerelor secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunea 3.1 din formularul de proiect.

A5.4 Calea spre schimbarea normelor sociale și de gen – soluția (20-30 min)

Această activitate le oferă tinerilor posibilitatea să definească soluția pentru a genera schimbarea pe care o doresc în liceul lor, mai exact, modul în care vor schimba, întări sau iniția anumite norme sociale. Tinerii vor lucra împreună, ghidați de facilitatori.

Explicați tinerelor și tinerilor că scopul acestei activități este să decidă împreună cum vor genera schimbarea pe care și-o doresc în liceul lor, mai exact, soluțiile lor pentru schimbarea, întărirea sau inițierea anumitor norme sociale în liceul lor.

Împărțiți tinerii și tinerele în 3 echipe de lucru și invitați-i să se așeze în jurul unei mese astfel încât să poată discuta între ei și nota idei pe o foaie de flichart. Distribuți fiecărei echipe 1 foaie de flipchart și 1 marker.

Invitați tinerii să contribuie la o furtună de idei (brainstorming) pornind de la întrebările:

- Cum putem noi să schimbăm normele sociale și de gen dăunătoare din liceu (se va lucra pe normele alese la activitatea anterioară)? (grupa 1)
- Cum putem noi să întărim normele sociale și de gen pozitive din liceu (se va lucra pe normele alese la activitatea anterioară)? (grupa 2)
- Cum putem noi să inițiem norme sociale și de gen pozitive în liceul nostru (se va lucra pe normele alese la activitatea anterioară)? (grupa 3)

Încurajați tinerii să-și lase imaginația să zburde, să împărtășească cu grupul toate ideile lor, să recepteze necritic toate ideile colegilor și să noteze toate ideile pe foile de flipchart.

Dacă cele 3 grupe au dificultăți de formulare a unor soluții le puteți oferi următoarele exemple (Currie și alții, 2021):

- campanii de promovare a normelor sociale pozitive (postere, scenete, dezbateri, filme, cărți, reviste, benzi desenate, colaje etc.),
- campanii de informare privind efecte dăunătoare ale credinței că fetelor le place să fie lovite peste fund,
- colaborarea cu persoane influente în promovarea normelor sociale pozitive,
- modelarea normelor sociale pozitive (ex. noi înșine nu mai folosim porecle jignitoare la adresa celorlalți),
- sancționarea normelor dăunătoare (ex. dojenim persoanele care acționează în baza unor norme dăunătoare),

- crearea unui spațiu sigur (un loc în școală unde toată lumea este binevenită și protejată de agresiuni),
- crearea unui mecanism de raportare anonimă a violenței (ex. cutia cu mărturii).

Când discuția pe grupe a ajuns la saturație (ideile se repetă, sunt pauze tot mai lungi între contribuțiile tinerilor), invitați echipele să-și desemneze un reprezentant care va prezenta celorlalți ideile discutate în grup. Dacă grupele sunt pregătite, invitați tinerii să se așeze într-un cerc și reprezentanții să prezinte pe rând ideile echipelor.

Avertizați tinerii și tinerele că la finalul prezentărilor vor alege împreună cele mai potrivite activități pentru prevenirea violenței în liceul lor. Încurajați-i să adreseze întrebări de clarificare și să aplaude la finalul fiecărei prezentări.

După finalizarea prezentărilor, anunțați tinerii și tinerele că a venit momentul să aleagă împreună cele mai potrivite idei pentru prevenirea violenței în liceul lor.

Explicați tinerilor și tinerele că o idee se poate dovedi soluția unei probleme dacă:

- adresează una dintre cauzele reale ale problemei,
- este realistă (poate fi implementată) și abordabilă (poate fi implementată cu resursele disponibile) pentru grupul lor de inițiativă,
- este sustenabilă, mai exact, poate continua și efectele ei se mențin după încheierea proiectului.

Analizați împreună una dintre ideile propuse de grupe – vizează cauza problemei? e realistă? e abordabilă? e sustenabilă?. Apoi invitați participanții să analizeze și voteze fiecare idee.

Dacă grupele au propus un număr mare de idei, puteți folosi următoarea strategie de vot. Oferiți fiecărei grupe 6 voturi și posibilitatea de a le folosi oricum, pentru a vota oricare dintre ideile celorlalte 2 grupe. Oferiți-le timp de discuții și analiză în grup, apoi invitați-i să voteze.

Dacă voturile sunt dispersate și nu există 1-3 activități care se disting printre preferințele tinerilor și tinerele, organizați o nouă rundă de dezbateri și de vot. De data aceasta oferiți 3 voturi per echipă și invitația să aleagă din 3-5 opțiuni aflate în topul preferințelor.

În urma votului recapitulați cele 1-3 soluții prin care tinerii vor să schimbe, întărească sau inițieze anumite norme sociale. Acestea reprezintă principalele activități ale proiectului. Păstrați sau fotografiați aceste idei, veți avea nevoie de ele la următoarele ateliere.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerele secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunile 4.1 și 4.2 din formularul de proiect.

A5.5 Încheiere (2 min)

Mulțumiți tinerilor și tinerele prezente pentru participare și pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei. Reamintiți-le coordonatele următorului atelier (locație, data și ora).

Atelier 6 – Planul de acțiune (60-90 min)

Rezultate

La finalul atelierului:

- există consens între tineri și tinere privind activitățile, calendarul, responsabilitățile și bugetul necesar implementării proiectului;
- tinerii și tinerele sunt încrezători și entuziasmați privind planul lor de acțiune.

Resurse necesare

- ✓ spațiu deschis, scaune și mese mobile
- ✓ foi de flipchart
- ✓ 5 buc x fișa 1, fișa 2
- ✓ foi de flipchart
- ✓ markere de diverse culori
- ✓ carioci și foi A4 pentru fiecare participant

Descrierea activităților

A6.1 Bine ați venit! (2 min)

Urați „Bine ați venit!” tinerilor și tinerelor prezente. Rememorați schimbarea pe care și-o doresc și soluțiile identificate de tineri și tinere la atelierul anterior. Informați pe toată lumea că scopul celui de-al șaselea atelier este să conceapă împreună plan de acțiune (activitățile și sarcinile, calendarul, responsabilitățile și bugetul) pentru soluțiile alese în atelierul anterior. Încurajați pe toată lumea să se implice în desfășurarea activităților și reamintiți-le de posibilitatea să se retragă oricând, dacă nu se simt în siguranță fizică/ emoțională.

A6.2 Ce? Cine? Unde? Până când? Ce avem nevoie? (30 min)

Această activitate le oferă posibilitatea să conceapă împreună plan de acțiune (activitățile și sarcinile, calendarul, responsabilitățile și bugetul) pentru soluțiile alese în atelierul anterior. Tinerii vor lucra cu toții, ghidați de facilitatori.

În continuare, această activitate o puteți desfășura cu tot grupul sau pe echipe, în funcție de cum credeți că li se potrivește mai bine tinerilor și tinerelor dvs. . De asemenea, dacă tinerii și tinerele sunt intuitivi, puteți lucra folosind fișa 1 și fișa 2.

Explicați tinerilor că un plan de acțiune conține activitățile, responsabilii, calendarul și bugetul necesar punerii în practică a soluțiilor alese.

Activitățile reprezintă pașii prin care vor pune în practică soluții – spre exemplu, dacă grupul dvs. și-ar propune să încurajeze băieții să ceară fetelor consimțământul înainte de a le atinge (obiectivul) prin organizarea unei scenete (soluția), câteva dintre activitățile necesare pentru a pune în practică sceneta sunt crearea scenariului, alegerea și distribuția actorilor, rezervarea sălii, vânzarea билетelor etc. Pentru fiecare dintre aceste activități puteți stabili o perioadă de desfășurare și persoane responsabile de derularea lor. De asemenea, cele mai multe activități necesită resurse, spre exemplu, consumabile (hârtie), recuzită, sală de spectacole. Unele resurse le veți obține gratuit, iar pentru altele veți putea obține finanțare de la Terre des hommes.

Recapitulați cu tinerii și tinerele schimbarea/ schimbările pe care doresc să le genereze în liceul lor și soluțiile pe care le consideră cel mai potrivite pentru asta.

Pregătiți un flipchart cu întrebările „Ce? Cine? Unde? Până când? Ce avem nevoie?” scrise lizibil și invitați tinerii să discute și ia decizii împreună pentru fiecare dintre soluțiile alese la atelierul anterior. Aceste întrebări fac referire la:

- Ce - ce trebuie să facem concret pentru a pune în practică această soluție? (activități și sarcini)
- Cine - cine este implicat? cine vrea să fie responsabil de x sau y? (parteneri, responsabili)
- Unde- unde se vor desfășura activitățile? (locații)
- Ce avem nevoie - ce resurse avem nevoie pentru a pune în practică aceste activități? (resurse și buget)
- Până când - când și până când se vor desfășura aceste activități? (calendar)

Notați principalele decizii luate de tineri și tinere pe tablă/ o foaie de flipchart. Dacă observați că omit detalii importante, ghidați-i cu întrebări. Dacă le este greu să ajungă la consens, încurajați-i să folosească votul.

A6.3 – Calendar, responsabili și buget (30 min)

Această activitate le oferă posibilitatea să conceapă împreună plan de acțiune (activitățile și sarcinile, calendarul, responsabilitățile și bugetul) pentru soluțiile alese în atelierul anterior. Tinerii vor lucra pe echipe.

Împărțiți tinerii și tinerele în cel puțin 2 grupe, una responsabilă cu întocmirea calendarului și distribuirea responsabilităților, iar cea de-a doua responsabilă cu elaborarea bugetului. Dacă lucrați cu un grup mai mare și ați ales mai multe soluții, puteți crea câte 2 grupe de lucru pentru fiecare soluție, una responsabilă cu calendarul, cealaltă cu bugetul.

Distribuiți fișa 1 și fișa 2 celor două echipe și invitați-i să le completeze cu deciziile luate până în momentul respectiv.

Dacă pe parcursul completării fișelor vor descoperi că au omis diverse detalii (activități, termene limită, responsabili sau resurse necesare), încurajați-i să le rezolve, să propună cele necesare punerii în practică a soluției. Dacă ideea lor influențează celelalte echipe (spre exemplu, echipa responsabilă de calendar își dă seama că pentru o scenetă e nevoie și de recuzită), încurajați-i să se informeze unii pe alții (spre exemplu, o persoană din echipa de calendar anunță echipa responsabilă de buget că e nevoie și de recuzită pentru scenetă).

După finalizarea discuțiilor pe echipă, invitați echipele să-și desemneze un reprezentant care va prezenta celorlalți fișa completată. Dacă echipele sunt pregătite, invitați tinerii să se așeze într-un cerc și reprezentanții să prezinte pe rând ideile echipelor.

Dacă pe parcursul prezentărilor ies la iveală diferențe sau contradicții între echipe, luați-vă timp să le analizați și decideți împreună ce e mai potrivit pentru proiectul vostru.

La final recapitulați împreună cu tinerii și tinerele schimbarea/ schimbările pe care doresc să le genereze în liceul lor, soluțiile găsite și planul de acțiune conceput împreună.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, amintiți tinerilor/tinerelor secretari să noteze concluziile acestei activități în secțiunea 5 din formularul de proiect. De asemenea, organizați un schimb de experiență cu colegii lor din REVIS. În cadrul acestui schimb de experiență invitați tinerii și tinerele să-

și prezinte proiectele (problema – schimbarea – planul de acțiune) și să planifice activități comune în liceu. Împreună veți fi mai eficienți în prevenirea și combaterea violenței din liceul vostru.

Fișa 1 – Calendarul și distribuția responsabilităților

Activitate	Sarcină	Responsabil(ă)	S1	S2	S3	S4	Termen limită
Crearea pancardelor	Achiziționarea acuarelor și pensoanelor	Sorin, Andreea	x				5 nov
Crearea pancardelor	Compunerea mesajelor	Andreea, Alina, Marius	x				5 nov
Crearea pancardelor	Desenarea pancardelor	Vera, Alin		x			13 nov

Fișa 2 – Bugetul proiectului

Nr. Crt.	Cheltuieli necesare	Unitate	Cost/Unitate (lei)	Număr unități	Cost total (lei)
1	Creioane	Buc	1	30	30
2	Vopsea	Litri	30	3	90
Total buget					120

A6.4 – Procesarea experienței – Mâna (30 min)

Această activitate le oferă tinerilor și tinerelor posibilitatea să proceseze experiența atelierelor REVIS. Tinerii vor lucra individual și împărtăși reflecțiile cu toată lumea.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, atunci organizați această activitate la finalul implementării proiectului.

Comunicați tinerilor și tinerelor că scopul acestei activități este reflecteze și împărtășească unii cu alții emoțiile, gândurile și lecțiile învățate în cadrul atelierelor REVIS.

Distribuiți foi A4 și carioci tuturor celor prezenți.

Invitați fiecare tânăr și tânără să-și deseneze conturul mâinii pe o foaie A4 și să noteze următoarele răspunsuri în dreptul degetelor menționate:

- ✓ Degetul Mare – Cum m-am simțit la atelierelor REVIS?
- ✓ Degetul Arătător - Ce am descoperit în cadrul atelierelor, la mine sau la ceilalți?

- ✓ Degetul Mijlociu – Ce aş fi vrut să nu se întâmple la atelierele REVIS?
- ✓ Degetul Inelar – Ce mă angajez să schimb în limbajul și comportamentul meu?
- ✓ Degetul Mic - Care a fost cea mai prețioasă amintire?

Invitați fiecare tânăr și tânără să împărtășească cu ceilalți răspunsurile lui/ei la întrebările primite.

Celebrați momentul cu o îmbrățișare de grup sau aplauze.

A5.5 Încheiere (2 min)

Mulțumiți și felicitați tinerii și tinerele prezente pentru implicarea în activitățile pregătite pentru ei și soluțiile identificate la problema violenței.

Dacă vă doriți să implementați acest proiect, reamintiți-le coordonatele următoarei activități (locație, data și ora, responsabilități). Pe parcursul implementării proiectului:

- ✓ Încurajați-i să ducă la bun sfârșit responsabilitățile asumate;
- ✓ Încărcați-vă cu răbdare și blândețe, uneori vor fi foarte entuziasmați și angajați, alteori iredponsabili, copleșiți sau nemulțumiți – au nevoie de dvs. să-i ajutați să gestioneze constructiv și împreună aceste emoții;
- ✓ Reamintiți-le normele de grup, schimbarea pe care și-o doresc și planul de acțiune conceput împreună oridecâteori apar diferențe sau conflicte în grup;
- ✓ Facilitați conversații de ajustare a planului: ce am făcut până acum? cu ce rezultate? ce facem în continuare? cine e responsabil? până când?;
- ✓ Sărbătoriți momentele importante în derularea proiectului și mai ales finalizarea acestuia.

Propunere proiect

Trimiteți acest formular la .... până în .... .

1. Informații generale

- 1.1. Titlul proiectului:
- 1.2. Tineri/Tinere (rol de facilitare):
- 1.3. Profesor/ Profesoară (rol de facilitare):

- 1.4. Unitatea de învățământ:
- 1.5. Localitatea:

- 1.6. Perioada de desfășurare a proiectului:
- 1.7. Bugetul total necesar:

2. Justificarea proiectului

- 2.1. Ce forme de violență sunt frecvente în liceul vostru, unde se manifestă (spații nesigure), pe cine și cum afectează? (max.250 cuvinte)

Completați cu informațiile colectate de la echipei de proiect și colegii lor prin sondaj, observare, interviuri și mărturii anonime (activitățile 3.1, 3.2, 4.2).

- 2.2. Ce norme sociale și de gen (reguli nescrise și acceptate de toată lumea) favorizează și mențin violența școlară în liceul vostru? (max 250 cuvinte)

Completați cu informațiile colectate de la echipei de proiect și colegii lor prin sondaj, observare, interviuri și mărturii anonime (activitatea 4.4).

3. Obiectivele și rezultatele așteptate ale proiectului

- 3.1. Ce schimbare vă propuneți să produceți în liceul vostru? Ce norme dăunătoare vă propuneți să schimbați? Ce norme pozitive vă propuneți să întăriți sau să inițiați? (maxim 150 cuvinte)

Completați cu deciziile luate de tineri și tinerele la atelierele REVIS (activitatea 5.3).

4. Activitățile și grupul țintă al proiectului

4.1. Ce activități vă propuneți și le considerați necesare pentru a schimba, întări și/sau iniția anumite norme sociale și de gen în liceul vostru? (max. 400 cuvinte)

Completați cu o descriere sumară a activităților pe care le veți derula (activitatea 5.4).

4.2. Cui se adresează aceste activități ? (max 100 cuvinte)

Completați cu informații privind numărul, vârsta și alte particularități ale persoanelor cărora vă propuneți să vă adresați. (activitatea 5.4).

5. Calendarul și împărțirea responsabilităților

Completați cu deciziile luate de tineri și tinerele la atelierele REVIS (activitatea 6.3).

Activitate	Sarcină	Responsabil(ă)	S1	S2	S3	S4	Termen limită
Crearea pancardelor	Achiziționarea acuarelelor și pensoanelor	Sorin, Andreea	x				5 nov
Crearea pancardelor	Compunerea mesajelor	Andreea, Alina, Marius	x				5 nov
Crearea pancardelor	Desenarea pancardelor	Vera, Alin		x			13 nov

6. Bugetul necesar proiectului

Completați cu informații privind resursele necesare implementării proiectului (activitatea 6.3).

Nr. Crt.	Cheltuieli necesare	Unitate	Cost/ Unitate (lei)	Număr unități	Cost total (lei)
1	Creioane	Buc	1	30	30
2	Vopsea	Litri	30	3	90
Total buget					120